

Handlingsplan Etikk

Mål	Tiltak	Frist	Ansvarlig
Øke etisk oppmerksomhet, utvide forståelsen av moralske hensyn.	Tydelig ansvarlige voksne som gir barn Valgmuligheter barna kan stå i konsekvensene av.	Løpende	Ped.ledere
	Jeg snakker for meg selv og gjør som jeg sier at jeg skal gjøre.	Løpende	Ped.ledere
	Min sjalusi og misunnelse skal ikke ødelegg for andre.	Løpende	Ped.ledere
Utvikle etisk handlingsdyktighet hos alle medarbeidere.	Stille yrkeskritiske spørsmål på 3 nivåer: 1. Til seg selv om egen praksis.	01.12.17	Ped.ledere /daglig leder
	2. Til kolleger om valg av egen praksis.	01.04.17	Ped.ledere
	3. Til kollegaer om valg av deres praksis.	01.06.17	Ped.ledere
Utvikle klokskap og dømmekraft til å ta rette valg.	Studere, lese og under seg.	Løpende	Ped.ledere
	Ta risiko ved å prøve og feile, og å lære av feilene/suksessene.	Løpende	Ped.ledere
	Leder må gi kreditt for at kollegaer velger å være en forskjell.	Løpende	Daglig leder
Fremme kvaliteten på barnehagetilbudet i FUS.	Fronte lekens betydning i barns dannelse.	Løpende	Ped.ledere /daglig leder
	Oppdatert innen forskning og samfunnsutvikling.	Løpende	Daglig leder
	Følge den kvalitetssikringen som er definert i årsplan.	Løpende	Daglig leder

DANNING

Danning er et menneskes livslange utviklingsprosess basert på erfaringer og refleksjoner. Danningen skjer når et menneske må håndtere noe ukjent i en sosial sammenheng. Situasjonene der danning skjer er viktig for barnas identitet og selvforståelse. Gjennom deltagelse i fellesskap vil de få oppleve tilhørighet i samfunnet. Vi jobber mot at barna skal klare å ta sine egne valg og bli selvstendige i tråd med samfunnets normer og sosiale krav. Barn skal få et variert erfaringsgrunnlag.

Læring er en del av hele dannelsesbegrepet. For oss i Baglerbyen FUS barnehage er ikke barn noen beholdere vi bare kan fylle opp som undervisning i skolen. Barn er meningsskapende individer som vil bruke seg selv på størst og flest mulig områder. Samhandling og interaksjon med voksne, hvor voksne også er i en dannelsesprosess vil være vesentlig for barnas forståelse av seg selv og verden rundt seg. Derfor vil Baglerbyens syn på danning handle om praktiske konsekvenser av dette, bygd på menneskesyn og verdier.

Vi vil ha et meget bevisst forhold til bruk av regler. Det å danne barn til et liv med mening vil handle mye om samspillet mellom barn, ansatte og andre barn i barnehagen. Derfor vil blant annet vi ansatte først og fremst vise til oss selv i møte med barnet, og ikke vise til regler der det kan unngås. Slik oppnår vi tillit, og der i gjennom et grunnlag for danning.

MEDVIRKNING

Medvirkning handler om å medvirke i eget liv. Det er kanskje den største meningsskaping av alt. Medvirkning handler om barnehagens samfunnsmandat hvor barn skal være deltager i eget liv. Dette ved å gjøre egne valg på egne premisser. Vi skal ha ansvarlige barn (ikke nødvendigvis alltid lydige) som kan stå i konsekvensen i de valgene de tar. Barna skal oppleve at de voksne setter de i spennende og meningsskapende valgsituasjoner. I denne sammenhengen betyr medvirkning at barna er sin egen målestokk ut i fra de valgene de gjør.

I Baglerbyen FUS barnehage skal barna føle at de blir lyttet til og at vi voksne er interesserte i å høre om deres tanker og ideer. Vi behandler barn og voksne med likeverdig respekt. Derfor skal barn på lik linje med voksne, få medvirke i sin hverdag. Gjennom sin medvirkning i hverdagen, skal barna ut fra egen alder og modenhet, oppfordres til å delta i planlegging og vurdering (Lov om barnehagen). Medvirkning er med på å styrke selvfølelsen til barna. Vi overlater ikke det fulle ansvaret til barna, men legger til rette for at de voksne og barna kan ta ansvar sammen. Utfordringen blir da for oss ansatte: «Vi må slutte å mene hva som er til barns beste ut fra de ansattes behov.»

Barns rett til medvirkning vil også gjøre det nødvendig med strukturelle endringer gjennom barnehagehverdagen. Det kan for eksempel medføre at rutiner som søvn og hvile, måltider, ute- og innetid, stellesituasjoner, ansattes pauser og møter endres ut fra hva barna signalisere av behov. En konsekvens av dette blir kanskje at ikke alle barn deltar på alt (samlingsstunder, turer etc.), og at dersom alle deltar foregår dette til ulike tidspunkter (måltider).

KUNDELØFTET

Eventyrlyst

Mot til å by på seg selv. Tenke nytt og annerledes. Tilrettelegge for barnas interesse. For eksempel om mange av barna er interesserte i Hakkebakkeskogen så kan man dra denne interessen inn i rommets utforming osv. Fantasi og kreativitet. Ikke begrense barns fantasi. Ta tid til å videreutvikle fantasien. Spørre og undre seg sammen med barna, ikke dømmende og avgrense. Oppdagelsesferd med barna. På tur i eventyrland.

Kommunikasjon

Graden av åpne spørsmål. Ikke lukkede spørsmål. Kroppsspråk, kunne uttrykke seg, mestringsfølelse. Språkutvikling, god språkstimulering, vi voksne som rollemodeller. Være en god lytter. Være bevisst vår egen språkbruk.

Lekekompetanse

Læring gjennom leken. I leken lærer barnet de sosiale spillereglene. Bruke de rekvisittene man har (en kloss kan være en telefon). Utvikle barnets fantasi. Stimulere og fremme barnas fantasi. Kreativ, gi barnet valgmuligheter. Samspill med andre barn. Den voksnes kunnskap kan trekkes inn for å videreføre og utvide leken. For eksempel: å kjøre tog. Man må kjøpe billett, en konduktør sjekker billettene, ulike stasjoner, kan kjøpe mat på toget osv. Rolleprogresjon. Hva kan jeg gjøre for å dra leken videre? Hva kan jeg gi av rekvisitter og roller for å utvide leken?

Vennegaranti

Positiv anerkjennelse i plenum. Tilhørighet. Vi voksne skal hjelpe barna i positivt samspill med andre. Snakke om barna som ikke er i bhg. Lære dem å ikke begrense vennskap til ett barn, men ha et sosialt nettverk slik at man kan leke med flere. Tilpasse seg andre. Fleksibel. Vennekompetanse. At de tilegner seg de egenskapene og ferdighetene som kreves for å inngå vennskap. Finne felles interesser blant barn. Har du oppdaget noen gryende/nye vennskap den siste tiden? Hva kan du bidra med for å videreutvikle dette vennskapet fremover?

MANGFOLD, LIKEVERD OG LIKESTILLING

Vi definerer mangfold, likeverd og likestilling som et miljø med anerkjennelse og forståelse for likheter og forskjeller mellom mennesker. Dette omfatter både barn, foreldre, ansatte, ledelse, eiere og lokalmiljøet.

- Mangfold er ikke integrering, men inkludering.
- Vi forebygger fordommer og fremmer likeverd.
- Dette omfatter alle som er involvert i et miljø, som en barnehage.
- Vi bygger virksomheten på åpenhet og forståelse for ulikheter knyttet til for eksempel kulturell, etnisk, religiøs, språklig eller faglig bakgrunn, samt variasjoner i kjønnsroller, seksualitet, familiestrukturer og øvrige forutsetninger og behov.

I Baglerbyen er mangfold en verdi, tett knyttet til menneskesynet. Og som alt vi gjør med barn i barnehagen, handler dette om to perspektiver; det umiddelbare kortsiktige, og det livsforberedende langsiktige. Vi mener at erfaringer med et mangfoldig samfunn er en viktig del av å være menneske, og ikke minst for barn i Oslo i 2017. Verden kan for mange fortone seg som uoversiktlig og kompleks. Vi vil derfor at barna skal få et grunnlag for å ta informerte valg om seg selv og sin samfunnsforståelse. Dette må starte i barnehagealder og er viktig for å gi barna kvalitet hver dag, og i forberedelsen til resten av livet. I vår barnehage vil foreldre oppleve ansatte som anerkjenner at gutter og jenter velger seg selv i all sin gyldighet som gutter eller jenter. Kjønnsuttrykk blir i denne barnehagen ikke definert av farger, klær, leker og annet utstyr.

For å utvide egen horisont og for å utvikle og opprettholde et mangfoldig miljø i barnehagen er det en del konkrete ting vi ønsker å gjøre:

- ***Voksenrollen og språkbruk***
Vi vil ha en bevisst væremåte og språkbruk, der åpenhet, inkludering og undring er gjennomgående. Vi vil ha et positivt fokus, og trekke frem og bruke ulike forutsetninger og styrker hos barn og voksne, og fremme stolthet over egen identitet.
- ***Høytider og markeringer***
Vi vil på ulike måter markere eller jobbe med ulike høytider og merkedager, utover de strengt mest tradisjonelt norske som 17. mai og luciadagen.
- ***Besøk og invitasjoner***
Vi vil dra på besøk, og invitere folk til å besøke oss. Dette kan være fra steder som trossamfunn, institusjoner, folks hjem, organisasjoner og det man måtte komme på.
- ***Kunst og kultur***
Vi skal bruke sanger, bøker og leker som er rettet mot kulturelt mangfold, fellesskap og likeverd.

ERTING, PLAGING OG MOBBING

Mobbing er per definisjon trakassering som er ondsinnet og rammende, som pågår over tid. De som mobber er ikke mobbere, men utfører mobbeatferd. Det er ubalanse i styrkeforholdet både fysisk og psykisk. Opplevelse av mobbing er subjektivt. Definisjonsretten ligger hos det mennesket som blir utsatt for mobbing.

Ertning er å drive ap og sjenerende ertning er starten på mobbeatferd. Ertning og konflikter er langt mer utbredt blant små barn, enn egentlig mobbing. Mobbing er ikke nødvendigvis unormal atferd. Det er ofte miljøet som trigger fram mobbing. Det forekommer nær sagt over alt, i perioder til ulike tider og varianter.

Det er viktig for barnehagen å være bevisste på at også mobbing forekommer så tidlig som i barnehagealder. Konflikter er sunt fordi vi øver oss på å løse problemer, og kan føre til viktige endringer. Engangshandlinger er én ting, gjentakelser er noe annet. Ikke la samme konflikten dukke opp igjen, gang etter gang av samme årsak. Vår største oppgave i vår barnehage er å la barn danne seg til ansvarlige individer, og ikke nødvendigvis lydige til enhver tid.

Små barn tar det vi sier bokstavelig. Voksne som erter gjør miljøet utrygt slik at barn må være på vakt. Det er vanskelig for barn å skille mellom lek og alvor. Vær uhyre varsomme med å le av barn, selv om de sier noe som i vår voksenverden er morsomt. Det kan oppfattes som nedverdiggende.

Det skal være et jevnbyrdig forhold mellom partene. Som voksne har vi et ansvar for selv å legge til rette for at det blir et jevnbyrdig forhold. Vi har nulltoleranse mot handlingsvegring når vi oppdager ertning, plaging og mobbing. Vi voksne skal agere og hjelpe alle parter i denne konflikten. Vi voksne er også rollemodeller, og barn ser mye mer enn det vi tror i våre voksnes samhandlingsmønstre og væremåte i møte med hverandre.

Vi skal tydelig praktisere verdiene tillit og frihet. En konsekvens av dette er at vi lar barn ha medvirkning og medbestemmelse i egne liv ut fra alder og modning. Vi kjefter ikke på barn, og vi straffer ikke barn. Skulle vi gjøre det i all vår menneskelighet må vi korrigere hverandre på det og hjelpe hverandre til å ha bedre møter med barn som bygger på ovennevnte verdier og menneskesyn.

Vi voksne må være forutsigbare, gi positive tilbakemeldinger og utvikle regler og rutiner sammen med barna som vi følger de opp. Det er den voksnes ansvar ene og alene for at ertning, plaging og mobbing skal komme til veis ende. Dette ansvaret kan ikke barn ta. De kan få tildelt konkrete oppgaver og handlingsalternativer, men ikke ansvaret. Det er mulig å få slutt på mobbing, men ikke nødvendigvis med en metode, men med innlevelse og vilje til å få en løsning på det fra alle parter. Det må samarbeides tett mellom hjem og barnehage for å finne løsninger og samhandling som styrker alle parter i samarbeidet. Barnet må være med i prosessen når det er betimelig og forsvarlig. Dere foreldre skal ha beskjed med en gang vi opplever ertning, plaging og/eller mobbing i barnehagen. Vi tar da kontakt med foresatte til gjeldende barn involvert.

OMSORG

Omsorg preger hele hverdagen i Baglerbyen FUS Barnehage og er helt grunnleggende for at barn skal bli sett og hørt. Omsorg er trygghet, og trygghet en nødvendighet for barns utvikling. Omsorg er ikke bare en fysisk handling som bleieskift eller et fang å sitte på. Man må mentalt være tilstede der og da, for barnet. Barnet er ikke en passiv omsorgsmottaker, men en aktiv deltaker som opplever omsorgen som noe genuint, tar imot og responderer på det. Omsorg og trygghet handler om at skapte forventninger blir innfridd, at vi holder det vi lover. Derfor handler omsorg om tillitt mellom mennesker. At barnet føler anerkjennelse for det mennesket det er, som grunnlag for denne tillitt. Omsorg kan syntes for utenforstående å komme i konflikt med vårt syn på at barn skal klare selv. Da er det viktig at den voksne som stiller spørsmål ved voksnes omsorgsevne i gitte situasjoner tar opp dette med den det gjelder.

LEK PÅGÅR, VENNLIGST IKKE FORSTYRR!

I Baglerbyen FUS kommer leken først, fordi leken er barnehjernevern!

Vi flyr som ørner, sloss som løver og går som pantere i natten.

- Leken er grunnleggende menneskelig aktivitet.
- I leken gjør barn erfaringer, de utforsker, mestrer, får kunnskap og utvikler selvtillit.
- Barn sosialiseres gjennom leken og utvikler beredskap for dannelse og læring.
- Lek hos oss er med vilje. Det er ikke en nødløsning fordi vi ikke har planlagt noe bedre.

Barn skal bli den beste utgaven av seg selv. Da må hjernen utvikles. Det desidert beste stedet et barn kan utvikle sin hjerne på er i rolleleken. I rolleleken kan barnet velge å være en annen, samtidig som det er seg selv med sine holdninger, meninger og følelser samt sitt intellekt. Det kan utfordre seg selv og andre gjennom nye opplevelser og erfaringer. Barnet kan velge å ta andres perspektiver, barnets empatiske utvikling noe som bidrar til å styrke. I rolleleken danner barnet seg som et eget individ.

Hva lærer barn i rolleleken:

- Selvregulering
- Selvmonitorering (se seg selv)
- Planlegging
- Arbeidshukommelse
- Igangsetting
- Fleksibilitet

Er det ikke nettopp disse erfaringene vi vil at barn skal danne seg? Det er i hvert fall det vi anser som gode egenskaper og ferdigheter hos mennesker.

Suksesskriterier for gode rammebetingelser og nødvendig handlingsrom for leken:

- Personalet har tro på at det nytter å satse på barns lek. Roe oss ned og ta en ting av gangen.
- Informasjon til foreldre om at vi satser på barns lek.
- Bevissthet om hva vi skal redusere eller slutte å gjøre for å rydde plass til leken?
- Personalet har høy kunnskap om barns lek. Kurs og opplæring er satt i system.
- Vi har en ja-holdning til barn. Vi ønsker å virkeliggjøre barns fantasi og ønsker som igjen fører til magisk og god rollelek. Vi ser på barn som kompetente individer, og vi tar deres innspill på alvor!
- Vi må være forsiktige med å ikke ødelegge leken med våre gode intensjoner.

Hva skal til for å etablere et grunnlag for god lek?

- Barn må danne seg erfaringer fra eget levd liv, for å ha ett grunnlag for utfoldelse i rollelek.
- Barn må delta på turer og aktiviteter som skaper mening. Felles opplevelser styrker samholdet og gir felles referanser i rolleleken.
- Smågrupper basert på interesser, trygghet og utviklingsnivå. Dette gir fantastiske forutsetninger for barns lek.
- Barnas lekelandskap og lekerekvisitter er hele tiden i forandring for å inspirere til lek.

Hvordan jobber vi med rolleleken:

Tema: Observere/etablere leketemaer

Deltakere: Hvem er med/Hvem er ikke med? Hvem er de som ikke er med?

Varighet: Leken tar den tiden den tar, og fortsetter gjerne en annen gang. Dette utfordrer barnehagens rutiner og dagsrytme.

Rekvisitter: Nødvendig utstyr

Personalets rolle i leken:

Med fornuft er vi nødt til å justere oss inn og ut av leken. Vi tilpasser vår rolle i leken basert på barnas behov og gjennom ulike strategier. Blant disse er:

- Lekeleder
- Lekekamerat
- Lekeavslutter
- Veiviser for barn i lek
- Igangsetter av lek
- Tilrettelegger av leken
- Tilrettelegger for enkeltbarn
- Hjelper enkelte barn med å knekke lekekoden

Vi i Baglerbyen FUS er drømmefangere som skal fange barns drømmer og håp om et spennende og meningsfullt liv. Da vil vi kunne stimulere barnet til å jobbe for vennskap og ha evne til å undre seg.

Forskerrapporter fra USA i 2012 viser at barn lærer mindre ved tilrettelagt førskoletrening («skole») enn ved lek/rollelek hvor den voksne er aktivt deltakende.

Rolleleken er svært kompleks. Gjennom rolleleken erfarer og utspilles mange av omgivelsene og samfunnets normer og regler. Ved å eksperimentere med dette i leken, der barnet er trygt og har rom for å prøve og feile, styrkes barna i deres møte med varierte sosiale settinger.

Leken skal oppta mesteparten av tiden i barnehagen.

Rollelekskontinuumet:

- Den enkle rolleleken inneholder få roller og få aktører. Kjente tema gjentas og leken krever liten forberedelse og deltakelse fra de ansatte i barnehagen. Vanligvis foregår leken over en kort tidsperiode. Den inneholder lite nytt, og barnet utfordres i liten grad til ny læring. De aller fleste barn mestrer den enkle leken som for eksempel kan foregå i dukkekroken, hvor barna dekker på bordet, leker at de spiser, drikker kaffe osv.
- I den andre enden av rollelekskontinuumet, finner vi den avanserte rolleleken. Den inneholder ofte mange roller og aktører. Aktørene forventes å spille på et bredt atferdsregister. Det introduseres stadig nye og ofte uventede utfordringer. Leken kan strekke seg over lang tid og inneholde mange sekvenser eller akter. Her må barna utvise fantasi og kreativ bruk av rekvisitter. Den avanserte rolleleken krever mye innsikt og innsats av de ansatte. Det er en forutsetning at de observerer lekens utvikling og deltar aktivt på ulike nivåer.
- Mellom den enkle og svært avanserte rolleleken finnes aktiviteter med ulik grad av kompleksitet.

DE YNGSTE BARNA

1.- ÅRINGEN

Hos oss i Baglerbyen FUS barnehage har vi to småbarnsavdelinger, Låven og Havna. Vi samarbeider på tvers av småbarnsavdelingene, både med det praktiske og det pedagogiske. Vi bygger det pedagogiske arbeidet rundt barnas primærbehov; mat, søvn og trygghet. Gjennom barnas språk og kroppsspråk får de medbestemmelse i hverdagen og får tilrettelagt lek og aktiviteter etter deres ønsker og behov.

Ut fra vårt menneskesyn og våre verdier velger vi å tro at små barn vil og kan. De er ikke hjelpeløse, men trenger hjelp en gang i blant av tilstedeværende voksne. I praksis har dette noen ganger den konsekvens at vi voksne velger å være avventende i situasjoner hvor barn prøver og feiler. Dette for at barnet få en mestringfølelse når det lykkes. Mestring er veien til barnets styrkesider.

Det første året på småbarnsavdeling bygger grunnlaget for dannelsen av barns selvstendighet og sosiale kompetanse. I arbeidet med de minste barna er språket viktig. Vi har fokus på hvordan vi ordlegger oss ved å forklare vanskelige ord og å forklare handlinger. Vi bruker blant annet konkrete, bilder, figurer, tegn til tale og kroppsspråk.

Vi bruker rollelek, temaarbeid, høytider og markeringer som arbeidsmetode. Vi bruker konkrete, bilder, musikk, sang, samlinger, samtaler og undring. For de yngste barna er faste rutiner og gjentakelser viktig. Dagene i barnehagen skal preges av god tid til enkeltbarnet og trygghet i gruppen.

Tilvenning skjer i tett samarbeid med foresatte. Den første tiden har vi fokus på trygghet, lek og det å bli kjent med barnet. Vi vil gjennom dette skape en god overgang fra barnet trygge omgivelser i hjemmet til barnehagen.

OVERGANG BARNEHAGE - SKOLE

Barnehagen skal i samarbeid med skolen, legge til rette for barns overgang fra barnehage til første klasse og eventuelt skolefritidsordning. Det må legges til rette for at barn kan ta avskjed med barnehagen på en god måte, glede seg til å begynne på skolen og oppleve at det er en sammenheng mellom barnehage og skole.

For oss i Baglerbyen FUS barnehage er det viktig at barnehagens samfunnsmandat om at barn skal dannes til demokratiske individer blir etterstrebet i vårt arbeide med dem.

Det vil i praksis si at vi danner barn til demokratiske individer gjennom å gi dem kontinuerlig adekvate valg som de kan og skal stå i konsekvensene av. Dette for at de skal kunne mestre eget liv ut fra ansvarlighet og ikke nødvendigvis alltid lydighet. Barna er egne subjekter med egne behov og egne utgangspunkt for dannelse og læring. Vi i Baglerbyen FUS barnehage vil danne barn til ansvarlige, reflekterte og handlingskraftige individer. Vi vil ikke danne de til nyttige idioter som kun forholder seg til regler og rutiner, men først og fremst har erfaring og dannelse nok til å vurdere de menneskene og de situasjonene de til enhver tid står overfor.

I utgangspunktet vil dette utfordre skolen med tanke på skolens struktur og innhold. Vi er avhengige av å samarbeide med skolen på dette området slik at de vet hvilke verdier og egenskaper barna har med seg fra barnehagen som de kan forholde seg til. Samarbeid barnehage skole er en adaptasjonsprosess hvor både assimilering og akkomodasjon er vesentlige begreper å forholde seg til.

Barnehage og skole må dele en virkelighetsoppfatning om hva barnet opplever som viktig i forhold til eget liv og skolestart og hvilke ferdigheter barnet bør inneha for å mestre skolen. Dette må smelte sammen gjennom at de voksne på den ene siden introduserer opplevelser og muligheter, og at barnet på den andre siden etter hvert kan velge sitt eget liv ut fra egne forutsetninger og behov.

Tillit som grunnleggende verdi for vår barnehage vil si at vi er tydelige overfor foreldre at overlevering av informasjon om det enkelte barns utvikling og ferdigheter til skolen er noe foreldre IKKE må føle seg presset til å gi samtykke til.

Baglerbyen FUS barnehages plan for overgang barnehage – skole:

1. Barnehagen sjekker i januar før skolestart med foreldre at alle førskolebarna har blitt innmeldt på skolen.
2. Det opprettes kontakt mellom barnehage og skole vedrørende overgangen hvor det å besøke skolen for førskolebarna står sentralt.
3. Pedagogisk leder på de avdelinger i Baglerbyen FUS barnehage som har førskolebarn organiserer besøk på den enkelte skole.
4. Nødvendig generell informasjon om hva barnehagetilbudet i Baglerbyen FUS barnehage har inneholdt overleveres mellom barnehage og skole etter avtale og behov.
5. Særskilt informasjon om enkeltbarn overleveres fra barnehage til skole etter samtykke fra foresatte.

BARNEHAGENS SAMARBEIDSPARTNERE

For å sikre ett godt og helhetlig tilbud for barn og foreldre i vår barnehage, har vi ett tett samarbeid med andre instanser i kommunen. Vi samarbeider med både pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), barnevernet og skolene.

Barnevern:

I en tid der det er mye medieomtale om barnevernet i Norge, ønsker vi å fortelle noe om barnevernet. Barnevernet er en hjelpeinstans som kan hjelpe oss og foreldre i vårt arbeid med enkelte barn. Vi har gode erfaringer med hjelpen de gir foreldre som trenger veiledning eller støtte til å sikre barnet best mulig omsorg og utvikling. Barnevernet er et støtteapparat som er for barn og foreldres beste. De fleste tiltak barnevernet setter inn er hjelpetiltak, og vi ser på barnevernet som en god ressurs som kan bidra til mye hjelp. Det er viktig for oss å påpeke at barnevernets oppgave først og fremst er å hjelpe foreldre i sin oppdrager- og omsorgsrolle,

Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT):

PPT er en tjeneste som tilbyr hjelp og tilrettelegging for barn med spesielle behov. De kan ofte tilby spesialpedagogisk hjelp for det enkelte barnet, kompetanseheving blant personalet eller veilede personalet eller foreldre. PPT blir kontaktet for råd og hjelp når det kommer til barnets trivsel, språk, opplæring og tilpasning.

Både barnehagens personale og foreldre kan søke hjelp og veiledning fra PPT. Barnehagens personale kan jevnlig søke råd og veiledning fra PPT, men vil aldri nevne barnets navn uten samråd med foreldrene.

Baglerbyen FUS barnehage har et positivt og bredt menneskesyn. Vi vil IKKE sette barn i båser slik at vi vil sørge for at samarbeid med PPT skal skje på barnets og foreldrenes premisser. Det er ikke alltid at alle parter da er enige, men da skal hva som er til BARNET BESTE vinne fram. Hva som er til barnets beste er ikke alltid forenelig med samfunnets krav om kunnskap og kompetanse hos barnet, men da mener vi at vi skal kjempe for barnet rett til å definere seg selv og ikke segregeres ved tilfeldigheter eller ved at barnet er en utfordring for oss voksne. Vi voksne skal være her for det enkelt barnet!

Samarbeid med grunnskolen:

Se vedlegget: «Overgang Barnehage – Skole».

Høyskoler:

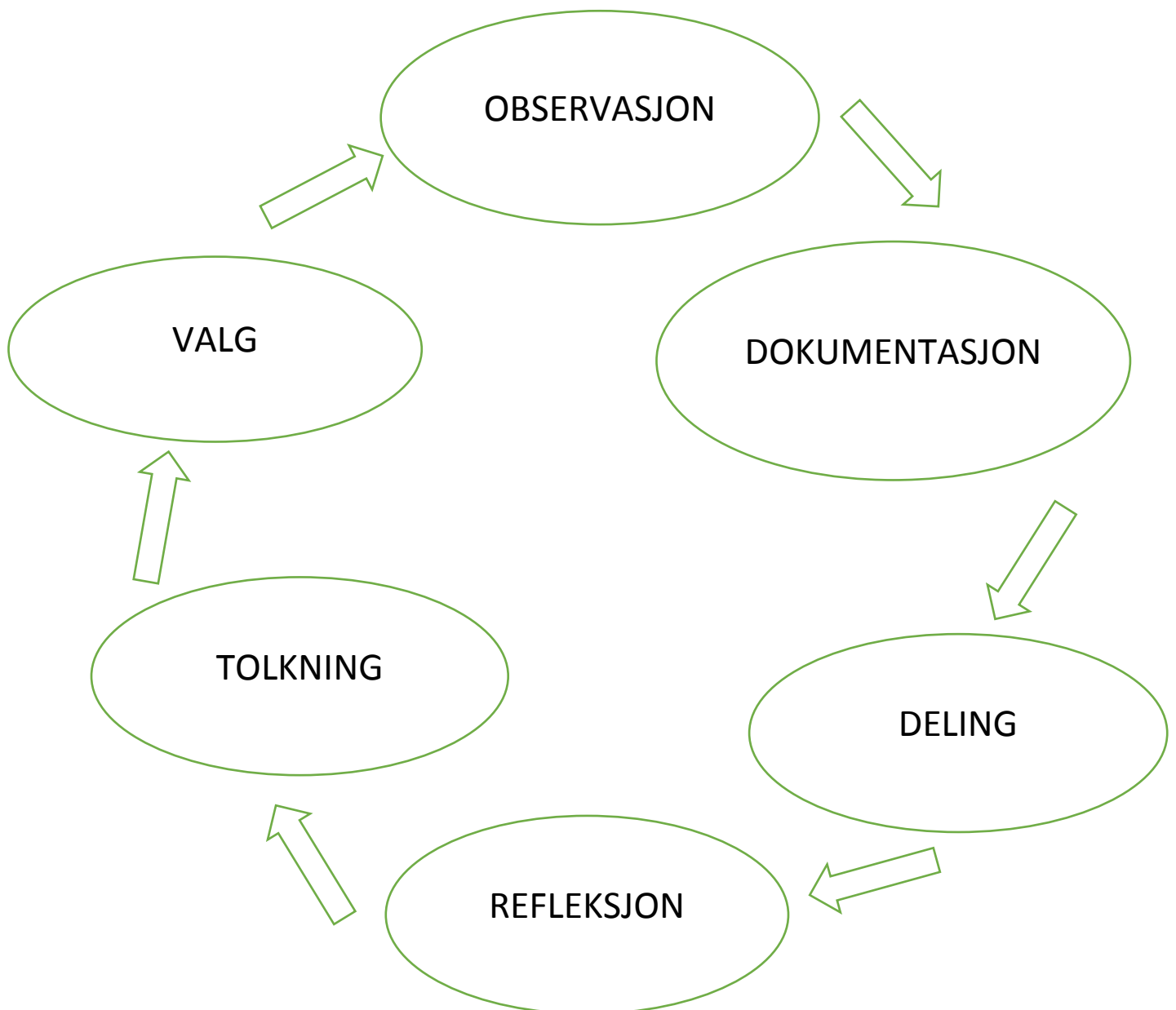
I Baglerbyen FUS barnehage tar vi inn studenter når det er mulighet og behov for det. Å ha studenter i barnehagen er en god faglig ressurs. Med studenter holder vi oss faglige oppdatert, får inn friske øyne med kritisk blick på vår daglige virksomhet og kreative og nye innslag til pedagogiske opplegg for barna.

Vi har også assistenter hos oss som tar utdanning som barnehagelærere (tidligere kalt førskolelærerutdanning). Dette er en 4 –årig utdannelse kombinert med arbeid i barnehagen (50% studier og 50% jobb).

PEDAGOGISK DOKUMENTASJON

Pedagogisk dokumentasjon bygger på Baglerbyen FUS Barnehages visjon, menneskesyn og verdier.

Dette er en arbeidsmåte som gjør arbeidet synlig og åpent for tolkning, dialog, diskusjon og innsikt. Pedagogisk dokumentasjon er når barna og ansatte sammen reflekterer over praksis. Det handler om å ha filosofiske, etiske og kritiske tankerekker som fører til endring. Dokumentasjon er å forstå verden på ulike måter hvor en undersøker, utvide og fordyper seg i det som er spennende og interessant. Det er en prosess og ikke et produkt, men øker bevisstheten av de valgene vi tar. Refleksjon i personalgruppa bidrar til at vi er en lærende organisasjon. Refleksjon sammen med barn bidrar til en dypere forståelse av prosessene i barnehagehverdagen. Refleksjon med foreldre gir muligheter for en felles forståelse av barns lærings- og dannelsesprosess.

FAGOMRÅDENE

Progresjonsplanen beskriver hvordan barnehagen arbeider med de syv fagområdene som er beskrevet i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Fagområdene vil sjelden opptre isolert. Flere områder vil ofte være representert samtidig i temaopplegg og i forbindelse med hverdagsaktiviteter.

- Barna skal utfolde skaperglede, undring og utforskertrang.
- Barna skal utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter.
- Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter.

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi er gode språkmodeller og tilstedeværende voksne i samspill og lek.</p> <p>Vi setter ord på det vi gjør og ser, og vi legger til rette for gode hverdagsamtaler</p> <p>Vi leser barnas kroppsspråk og øyekontakt og hjelper dem å tolke og sette ord på følelser og opplevelser som oppstår i samspill med andre i ulike situasjoner</p> <p>Barna skal få kjennskap til sanger, fortellinger, bøker og regler ved bruk av konkrete</p> <p>Vi leser peke- og bildebøker som er tilpasset barnets alder og interesse</p> <p>Barna øver på å ta imot og følge opp enkle beskjeder</p>	<p>Vi er gode språkmodeller og fører samtaler med barna om det vi ser, gjør, skal gjøre eller har gjort.</p> <p>Vi skaper rom for fortelling, undring og refleksjon</p> <p>Vi oppfordrer barna til å bruke ord for å uttrykke følelser, ønsker og behov, som redskap til å kommunisere i lek og til å løse konflikter</p> <p>Vi bruker varierte formidlingsformer; bøker, fortellinger, sang og sangleker, rim og regler</p> <p>Vi bruker bilder, konkrete og dramatisering som utgangspunkt for samtale og refleksjon</p> <p>Vi leker med språk, lyd, rytme og rim og oppmuntrer barna til å fabulere</p>	<p>Vi er gode rollemodeller og oppfordrer barna til å bruke språket på en selvstendig måte</p> <p>Vi oppfordrer barna til å bruke språket aktivt i samhandling seg imellom, som et redskap til problem- og konfliktløsning</p> <p>Barna tar del i førskoleklubben, der vi jobber systematisk med språkleker med fokus på lyder, bokstaver og stavelser</p> <p>Vi øver på å gjenkjenne og skrive eget navn</p> <p>Barna videreutvikler sin evne til å skape egne fortellinger og gjenfortelle egne opplevelser</p> <p>Barna blir introdusert for gåter og vitser</p>

	Barna øver på å ta imot og følge opp beskjer som blir gitt i fellesskap og en til en	Barna blir bedre kjent med språklig og kulturelt mangfold
	Vi retter oppmerksomheten mot språklig og kulturelt mangfold gjennom lek med språket	Barna blir i større ansvarliggjort og øver på å lytte, oppfatte og ta imot beskjer med flere ledd

KROPP, BEVEGELSE OG HELSE

Barnehagen skal legge til rette for at alle barn kan oppleve bevegelsesglede, matglede og matkultur, mentalt og sosialt velvære og fysisk og psykisk helse. Barnehagen skal bidra til at barna blir kjent med kroppen sin og utvikler bevissthet om egne og andres grenser (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Barna skal utfolde seg fysisk både inne og ute</p> <p>Barna skal videreutvikle motoriske ferdigheter som å gå, løpe, hoppe og klatre</p> <p>Vi legger til rette for lek og sanseopplevelser utendørs til ulike årstider i all slags vær</p> <p>Barna får prøve og klare selv i ulike situasjoner som f. eks. kle av og på seg selv og spise med bestikk</p> <p>Vi legger til rette for matglede, der barna får utforske smakssansene, og vi har fokus på et sosialt og hyggelig måltid</p> <p>Vi følger Smart mat konseptet og tilbyr et variert og sunt kosthold</p> <p>Barna får kjennskap til gode vaner og hygiene gjennom håndvask før og etter hvert måltid</p>	<p>Vi legger til rette for bevegelsesglede både inne og ute</p> <p>Barna skal videreutvikle sin kroppsbeherskelse</p> <p>Vi legger til rette for fin- og grovmotoriske aktiviteter som f. eks. å tegne, perle, konstruksjonslek, sykle og klatre</p> <p>Barna skal få gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider og i ulikt terreng</p> <p>Vi har fokus på mestring og selvstendighet i de fleste av dagens gjøremål</p> <p>Vi legger til rette for matglede gjennom at barna deltar aktivt i matlaging, tilegner seg kunnskaper om matens opprinnelse og får kjennskap til hvordan mat påvirker kroppen</p>	<p>Barna videreutvikler sin kroppsbeherskelse og automatiserer koordinasjon, fin- og grovmotorikk</p> <p>Vi legger til rette for mer avanserte aktiviteter som utfordrer øye-hånd koordinasjon og finmotorikk</p> <p>Vi legger til rette for lek og lengre turer i skog, strand og by</p> <p>Vi bidrar til at barna utvikler en begynnende forståelse for sammenhengen mellom kost, hygiene, aktivitet og hvile</p> <p>Vi videreutvikler barnas kjennskap til egne behov, respektere egne og andres grenser</p>

	<p>Vi bidrar til at barna tilegner seg gode vaner og holdninger i forhold til hygiene f. eks. håndvask, dobesøk og måltider</p> <p>Vi øver på kjenne kroppens behov om man er sulten, tørst, varm, kald, sliten og trøtt</p> <p>Barna lærer om kroppen; sette grenser for egen kropp og respektere andres grenser</p>	
--	---	--

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

I barnehagen skal barna få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforsking, fordypning og progresjon. (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi legger til rette for barnas bruk av fantasi, kreativ tenkning og skaperglede</p> <p>Barna skal få erfaringer med ulike formingsmaterialer og utforske materialenes egenskaper</p> <p>Vi synliggjør barnas kunstneriske uttrykk gjennom utstilling av kunstverk og prosessbilder</p> <p>Vi introduserer barna for ulike musikkjangre som f. eks. klassisk musikk, country, rock, pop, korps</p> <p>Barna blir kjent med ulike rytmeinstrumenter</p> <p>Barna får utfolde seg kroppslig gjennom musikk, dans og sang</p>	<p>Vi støtter barna i å videreutvikle fantasi, kreativ tenkning og skaperglede</p> <p>Barna får tilgang til ulike formingsmateriale for å skape egne kunstneriske og estetiske uttrykk</p> <p>Vi legger til rette for kunstnerisk og estetisk aktivitet i temaarbeid og frilek</p> <p>Barna blir mer kjent med ulike musikkjangre og bruker musikk mer aktivt i ulike lek og læringsprosesser</p> <p>Barna blir mer kjent med norsk litteratur som f. eks. Asbjørnsen & Moe, Torbjørn Egner</p> <p>Vi legger til rette og oppfordrer barna til å dramatisere fortellinger, sang, rim og regler</p>	<p>Barna skal besøke Vigelandsparken og bli kjent med Gustav Vigelands skulpturer.</p> <p>Barna skal bli kjent med Oslos arkitektur og noen enkeltbygg som Stortinget, slottet, Operaen og Rådhuset.</p> <p>Barna får anledning til å bli kjent med kunst- og kulturuttrykk i Gamle Oslo</p> <p>Barna mulighet til å bruke mer avansert utstyr og verktøy til å konstruere og snekre.</p> <p>På turer i skogen vil barna få mulighet til å bruke spikkekniv.</p>

<p>Vi leser bildebøker, forteller historier dramatiserer eventyr</p> <p>Vi har fellessamling annenhver fredag</p> <p>Barna skal oppleve Ekeberg skulpturpark</p> <p>Barna skal bli kjent med nærmiljøets arkitektur som f. eks. Barcode, Operaen og Middelalderparken</p>	<p>Vi har fellessamling annenhver uke hvor barna er deltakende</p> <p>Vi besøker Tøyen biblioteket</p> <p>Vi besøker ulike typer kunstutstillinger som f. eks. Munch Museet</p> <p>Barna får oppleve teater og musikkforestillinger</p> <p>Barna skal bli kjent med ulike nasjonaliteter og kulturer</p>	
---	--	--

NATUR, MILJØ OG TEKNIKK

Barnehagen skal bidra til at barna blir glade i naturen og får erfaringer med naturen som fremmer evnen til å orientere seg og oppholde seg i naturen til ulike årstider. Barnehagen skal legge til rette for at barna kan forbli nysgjerrige på naturvitenskapelige fenomener, oppleve tilhørighet til naturen og gjøre erfaringer med bruk av teknologi og redskaper (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Barna skal få oppleve og utforske naturen gjennom kroppslige erfaringer og turer i nærmiljøet</p> <p>Barnas skal utforske og undre seg over fenomener og materialer som hører til ulike årstider som snø, vann, stein, gress, blader osv.</p> <p>Vi er ute hver dag og forsøker å skape gode opplevelser i all slags vær</p> <p>Barna får kjennskap til både småkryp, insekter, små og store dyr</p> <p>Vi besøker Ekeberg Husdyrparken</p>	<p>Barna skal utforske, undre seg og reflektere over naturens mangfold, skiftninger og fenomener</p> <p>Vi legger til rette for at barna skal få gode naturopplevelser i all slags vær gjennom hele året</p> <p>Barna blir kjent med en viktig del av norsk kultur gjennom friluftslivets gleder; vi går på tur i skogen med niste og termos i sekken, lager bål o.l.</p> <p>Vi lærer om naturvern og resirkulering blant annet ved å rydde etter seg, ta vare på leker og utstyr, sortere</p>	<p>Vi skaper rom for samtale og refleksjon om klima og miljø</p> <p>Barna vil besøke en gjenbruksstasjon i Oslo</p> <p>Vi søker opp informasjon om det vi studerer på internett og i bøker.</p> <p>Barna får stimulert sin nysgjerrighet og lærelyst gjennom eksperimenter med fysikk, kjemi og biologi</p> <p>Vi bruker nettbrett, pc og kamera som verktøy i lek og læring</p>

<p>Vi har fokus på å respektere og verne naturen rundt oss blant annet ved å sortere avfall, gjenbruk av materiale</p> <p>Barna utforske måter å bruke leker og annet utstyr på ved å bygge, kjøre, huske, skli osv.</p>	<p>avfall, gjenbruke materiale osv.</p> <p>Vi utforsker småkryp, insekter, planter og trær og lærer om livets syklus</p> <p>Vi besøker Bygdøy Kongsgård, Naturhistorisk Museum og Teknisk Museum</p> <p>Vi legger til rette for utforskning og eksperimenter med ulike materialer som is, vann, snø, tyngdekraft osv.</p> <p>Barna får kjennskap til brannvern og trafiksikkerhet</p> <p>Barna skal få erfaringer med redskaper og teknologi som er en naturlig del av vår hverdag</p>	
--	--	--

ANTALL, ROM OG FORM

Barnehagen skal synliggjøre sammenhenger og legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur og ved selv å være kreative og skapende. Arbeid med fagområdet skal stimulere barnas undring, nysgjerrighet og motivasjon for problemløsning (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi voksne er bevisste i vår bruk av preposisjoner som over, under, på, i, ved siden av osv.</p> <p>Vi voksne er bevisste på å benevne former, mønstre og farger i omgivelsene og sammenligner dem med hverandre</p> <p>Vi sorterer leker i ulike kasser</p>	<p>Barna øver på å bruke tall, mengde, telling, størrelse, form og farge i ulike situasjoner som f. eks. ved å dekke på bordet, påkledning, osv.</p> <p>Barna skal få erfare ulike typer størrelser, former og mål gjennom å sortere, sammenligne og rydde</p> <p>Vi spiller brett og kortspill, legger puslespill</p>	<p>Vi jobber med matematiske begreper mer aktivt og systematisk i førskoleklubben</p> <p>Vi øver på å skrive og gjenkjenne tall</p> <p>Vi øver på å gjenkjenne form og mønstre ved f. eks. å gå på form- og mønsterjakt</p> <p>Barna blir kjent med begrepene sirkel, kvadrat og rektangel, og vi øver på å tegne dem</p>

<p>Barna blir kjent med tall og vi teller i ulike situasjoner som f. eks. ved matbordet</p> <p>Barna får praktisk erfaring med mengde, lengde og størrelse gjennom ulike situasjoner som f.eks. i sandkassa, ved matbordet og påkledning.</p> <p>Vi bruker rim, regler, sanger og eventyr som inneholder tall, størrelser og andre matematiske begreper f.eks. Bukkene bruse, Ormen den lange</p> <p>Barna får erfare romfølelse ved å bygge hytte og hinderløype</p>	<p>Barna lærer seg å begrepene sirkel, firkant og trekant, og vi øver på å finne igjen formene i omgivelsene</p> <p>Vi bruker hopperommet aktivt for å utfordre barnas romforståelse, erfare form og farge f. eks. ved å bygge hinderløype, klatre i ribbeveggen og hoppe på tjukkassen</p> <p>Vi bruker rim, regler, sanger og eventyr som inneholder tall, størrelser og andre matematiske begreper som f. eks. Geitekillingen som kunne telle til ti og Ti små indianere</p> <p>Vi legger til rette for utforsking og lek med form og mønster f.eks. perler, lego og andre type klosser, tegning og andre formingsaktiviteter</p>	<p>Barna får erfaring med ulike typer måleenheter ved å f. eks. være med å lage mat eller veie og måle seg selv</p> <p>Vi gjennomfører enkel orientering med kart, Google maps og skattekart</p> <p>Barna blir oppfordret til å oppdage og løse matematiske utfordringer i hverdagen som f. eks. ved å dekke på bordet til måltider, under ryddetid osv.</p>
---	--	--

ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og mennesker på og preger verdier, normer og holdninger. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Barna øver på sosiale ferdigheter som å hjelpe hverandre, vente på tur og å dele</p> <p>Vi retter oppmerksomhet mot likheter og ulikheter; hårfarge, hudfarge, øyefarge, kjønn, interesser, smak og behag</p>	<p>Vi har fokus på sosial kompetanse; empati, problemløsning, selvkontroll og selvhevdelse i både lek og planlagte aktiviteter</p> <p>Vi har fokus på god samspill, lek og inkludering</p> <p>Vi forteller historier med moralsk innhold og bruker eksempler fra hverdagen for</p>	<p>Barna skal kunne ta hensyn til og vise respekt for hverandre i lek og samspill</p> <p>Barna skal kunne ta og opprettholde kontakt med andre, håndtere og løse konflikter på en selvstendig måte</p>

<p>Barna får kjennskap til hva som er rett og galt</p> <p>Barna får støtte til å løse konflikter på egen hånd</p> <p>Vi samtaler med barna om ting de er interesserte i og sammen undrer vi oss over ulike fenomener</p> <p>Vi markerer ulike merkedager og høytider som jul, påske og bursdager, eid</p>	<p>å reflektere over hva som er rett og galt</p> <p>Vi støtter barna i å se sammenheng mellom egne handlinger og konsekvenser</p> <p>Barna skal få kjennskap til tradisjoner knyttet til høytider i religioner og livssyn som er representert i barnegruppen</p> <p>Vi filosoferer og undrer oss over forskjellige væremåter levemåter, kulturer, religioner, følelser og verdier</p> <p>Vi lærer barna om likeverd og mangfold; selv om vi ser ulike ut, har ulike meninger, interesser, tanker og måter å være på, så skal man ha respekt for hverandre</p>	<p>Vi retter oppmerksomheten mot mobbing og viktigheten av et godt fellesskap</p> <p>Vi undrer oss over eksistensielle og filosofiske spørsmål som f.eks. døden, Gud, legning, kjærlighet, universet</p> <p>Barna blir oppfordret til å ta vare på hverandre og særlig hjelpe de som er yngre</p> <p>Vi retter fokus på hvilke normer, verdier og holdninger vi har på avdelingen, barnehagen, skolen, landet vårt og i verden</p>
---	---	--

NÆRMILJØ OG SAMFUNN

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlaget for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna kan oppleve tilhørighet til nærmiljøet. (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi tilrettelegger hverdagen ut barnas behov, opplevelser og interesser</p> <p>Vi voksne er oppmerksomme på barnas måte å kommunisere på, både verbalt og kroppslig, og tar deres initiativ på alvor</p>	<p>Vi tilrettelegger hverdagen og oppmuntrer barna til å medvirke i egen hverdag ut fra deres behov og forutsetninger</p> <p>Barna får like muligheter, uansett kjønn, bakgrunn og religion</p> <p>Barna får oppleve at deres mening og ønsker blir hørt</p>	<p>Barna får kjennskap til Norge som et demokratisk land med ytringsfrihet, lover og regler.</p> <p>Vi retter oppmerksomheten mot og reflekterer rundt likestilling: Kan en dame være brannmann?</p>

<p>Vi gir barna valgmuligheter ved å legge til rette for ulike aktiviteter både ute og inne</p> <p>Barna får kjennskap til ulike yrker, familieformer og samfunnsinstitusjoner gjennom lek, sang og bøker</p> <p>Vi går og bruker vogn på turer i nærmiljøet, og bruker kollektiv transport på lengre turer for å bli kjent med omgivelsene</p> <p>Barna får kjennskap til samisk kultur gjennom bilder, musikk og media</p> <p>Vi markerer Norges grunnlovsdag, 17.mai</p>	<p>og har betydning f.eks ved å velge mellom å være ute eller inne, hvilket pålegg de vil ha på brødiskiva, hvor de vil dra på tur osv</p> <p>Vi har fokus og øver på å lytte, forhandle og diskutere i lek og andre aktiviteter</p> <p>Barna skal få kjennskap til demokrati, lover og regler, og vi lar barna delta på demokratiske valg som avstemning</p> <p>Barna får kjennskap til at vi bor i et land der man har et kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer</p> <p>Vi bidrar til og støtter barna i å videreutvikle rolleleken, hvor både ulike yrker, samfunnsinstitusjoner og familieformer kan gli inn i hverandre, f.eks. en flyplasslek.</p> <p>Vi oppdager og utforsker nærmiljøet og Gamle Oslo ved dra på lengre turer.</p> <p>Barna får kjennskap til Oslo som vår hovedstad, og vi besøker historiske plasser som Akershus Festning og slottet</p> <p>Barna skal få kjennskap til hva samisk kultur er; hvor de bor, hva slags klær de bruker og hva de lever av.</p> <p>Barna får kjennskap til Norges historie, grunnlov, kongefamilien og tradisjoner rundt 17.mai-feiring</p>	<p>Vi retter oppmerksomheten mot og reflekterer rundt diskriminering</p> <p>Barna får kjennskap til samisk kultur ved å besøke utstillingen «Samisk kultur» på Folkemuseet.</p> <p>Vi gjennomfører trafikkopplæring og øver opp barnas bevissthet rundt farer i trafikken</p> <p>Vi besøker skoler i nærmiljøet</p>
---	--	---

KOMPETANSEPLAN HØSTEN 2017

DAGLIG LEDER	PEDAGOGISK LEDER	dato	PEDAGOGISK MEDARBEIDER	dato	NYANSATTE	dato
FUS lederskole Samlinger i løpet av året	Rammeplanens Samfunnsmandat Barnehagens innhold Fagområder	31.08 20.09 02.01	Rammeplanens Samfunnsmandat Barnehagens innhold Fagområder	31.08 20.09 02.01	Rammeplanens Samfunnsmandat Barnehagens innhold Fagområder	31.08 20.09 02.01
	Barnehagens mål og satsningsområder	31.08	Barnehagens mål og satsningsområder	31.08	Barnehagens mål og satsningsområder	31.08
	Pedagogisk dokumentasjon	12.09	Planarbeid/prosjektarbeid	05.09	FUS introduksjonsprogram	Løpende gjennom b.h. året.
	Ledelse Hva vil jeg med mitt lederskap? Hvorfor skal noen følge meg?	31.10 02.01 En ekstra kveld	Evalueringsav satsingsområdene; høytider og fester	07.11		
			Veiledning på eget grunnlag	03.10		

Etisk handlingsplan vil bli løpende behandlet på alle personalmøter og planleggingsdager i løpet av barnehageåret. Dette fordi denne handler om hvem vi er og hva vi vil med barn.

ÅRSHJUL 2017-2018

MÅNED	DATO	DAG	HVA SKJER	INFO
August	31.	Torsdag	Planleggingsdag	Stengt
September	01.	Fredag	Planleggingsdag	Stengt
Oktober	04.-06.	Ons-fre	Baglerbyendagene	m/foreldre fredag
November				
Desember	13. 15.	Tirsdag Fredag	Lucia & juleverksted Nissefest	m/foreldre u/ foreldre
Januar	02.	Tirsdag	Planleggingsdag	Stengt
Februar	16.	Fredag	Karneval	u/ foreldre
Mars	16.	Fredag	Planleggingsdag	Stengt
April				
Mai	16. 18.	Onsdag Fredag	17.mai Planleggingsdag	m/ foreldre Stengt
Juni	14.	Torsdag	Sommerfest	m/ foreldre
Juli			Sommerstengt i uke 28 og 29	